

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Кафедра оркестрових інструментів

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**у галузі знань 02 – культура і мистецтво
зі спеціальності 025 – Музичне мистецтво**

на тему:

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ САКСОФОННОГО ВИКОНАВСТВА

Виконала: студентка магістратури
заочної форми навчання
спеціальності 025 – Музичне мистецтво
Глінко Наталя Леонідівна
Науковий керівник: Откидач В.М.,
доктор мистецтвознавства, професор
Рецензент: Осадча В.М.,
кандидат мистецтвознавства, професор

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____ (підпис)	Снедков І. І. (прізвище та ініціали)
Члени комісії _____ (підпис)	Большакова Т. В. (прізвище та ініціали)
_____ (підпис)	Роценко О. Г. (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	..3
РОЗДІЛ 1.	
ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ У	
ВІТЧИЗНЯНОМУ МИСТЕЦТВІ	
1.1 Проблема гендеру та гендерної рівності в Україні.....	8
1.2 Гендерна нерівність в українському мистецтві	13
Висновки до розділу I.....	18
РОЗДІЛ 2.	
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК САКСОФОННОГО МИСТЕЦТВА	
2.1 Історія та розвиток музичного інструменту сучасності -	
саксофона.....	20
2.2 Джаз як складова музичного мистецтва України	25
Висновки до розділу 2	28
РОЗДІЛ 3.	
ГЕНДЕР ЯК ХАРАКТЕРНА РИСА ВИКОНАВСЬКОГО МИСТЕЦТВА	
3.1. Творчі постаті видатних саксофоністів Маргарити Шапошнікової та	
Олексія Козлова в контексті гендерних аспектів сучасного музичного	
виконання.....	33
3.2. Жіночий варіант виконавської інтерпретації сюїти П'яццолло «Зима в	
Буенос-Айресі».....	38
Висновки до розділу 3.....	40
ВИСНОВКИ.....	..41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. З давніх часів чоловікам і жінкам приписують різні гендерні ролі. Гендерна нерівність — це проблема, яка існувала раніше та залишається в сучасності.

Для музичного мистецтва, як для мистецтва в цілому, проблема гендерної нерівності є актуальною. Існує навіть умовний поділ музичних інструментів на жіночі та чоловічі, хоча наочних фактів, щодо гендерної приналежності не існує. Усі гендерні стереотипи щодо музикантів сповільнюють розвиток українського мистецтва. Обмежують свободу самовираження творчої особистості та створюють психологічні бар'єри як у музикантів, так і в слухачів.

Саксофон — це язичковий духовий інструмент, який винайшов та розвинув видатний музикант Адольф Сакс. Вже понад 100 років саксофон розцінюють як виключно чоловічий інструмент, що є несправедливим. Адже віртуозною грою на саксофоні володіють і жінки. Принципово важливим є переосмислення саксофона як жіночого інструменту. За допомогою порівняльного аналізу виконавського мистецтва саксофоністів жінки та чоловіка можливо довести, що гендерний аспект не є основним у формуванні виконавської культури музиканта.

Сучасне музичне мистецтво потребує розвінчання стереотипів, які знецінюють професійні якості жінок виконавців і викладачів саксофона. Демонстрація творчих досягнень жінок-саксофоністок, як доказ професійного та по індивідуального бачення класичної, джазової та популярної музики.

Актуальність магістерської праці визначається необхідністю музикознавчого дослідження гендерного аспекту у виконавстві на саксофоні та розкриття специфіки гендерної нерівності при виборі музичного інструмента, а також порівняти виконавські інтерпретації саксофоніста чоловіка та саксофоністки жінки. Актуальність зумовлюється вивченням

гендерної ролі в професійному, фізичному, соціальному і психологічному розвитку музиканта-саксофоніста.

Зв'язок роботи з науковими та учбовими програмами, планами, темами. Магістерська робота виконана згідно з планом науково-дослідницьких робіт Харківської державної академії культури і узгоджена з комплексною темою кафедри оркестрових інструментів ХДАК «Музика і музикознавство в контексті світового культурного часопростору».

Мета дослідження полягає у дослідженні гендерних аспектів у саксофонному виконавстві

Відповідно до цієї мети у дослідженні поставлені такі **завдання**:

- розглянути поняття гендеру та його вплив на розвиток мистецтва в Україні;
- розкрити роль Адольфа Сакса та саксофона у світовій музичній культурі кінця ХІХ-початку ХХ століть;
- дослідити джаз як складову музичного мистецтва України;
- визначити особливості виконавської та педагогічної діяльності видатних саксофоністів Маргарити Шапошнікової та Олексія Козлова;
- дослідити жіночу інтерпретацію сюїти П'яццолло «Зима в Буенос-Айресі» шляхом виконавського аналізу .

Об'єктом магістерського дослідження є гендерна специфіка музичного виконавства.

Предметом – гендерні аспекти саксофонного виконавства.

Матеріал дослідження магістерської роботи склали твори для саксофона, виконані музикантами різної статі, що утворюють специфіку виконавського мистецтва в різних стилях музики та виявляють аспекти їхньої художньої індивідуальності, а також відеоматеріали і аудіозаписи провідних концертних виступів та інтерв'ю музикантів, що ілюструють багатогранний діапазон музично-артистичної діяльності жінок-саксофоністок та розкривають особливості їхніх виконавських манер.

Методи дослідження. Науково-теоретичні положення магістерської праці аргументовані на рівні сучасної інтегративної методології та базуються на сукупності різних методів дослідження та логічних підходів. Провідними підходами в роботі є історичний (історико-культурний) та системний (структурно-функціональний). Серед найважливіших загальнонаукових методів, використаних в роботі – методи діалектики, наукової індукції та дедукції, компаративний, герменевтико-інтерпретаційний, а також спеціальні мистецтвознавчі методи притаманні історичному, теоретичному та виконавському музикознавству, зокрема методи:

- інтонаційно-стильового аналізу, який дозволив визначити гендерні особливості в звучанні саксофона;
- структурно-виконавського аналізу, який сприяв детальному вивченню жіночих і чоловічих рис виконавства;
- музично-інтерпретаційний, який уможливив узагальнити виконавську стилістику і характер відтворення музикантами одного твору;
- виконавський аналіз саксофонового мистецтва з позиції гендерного підходу.

Теоретичною основою магістерського дослідження є праці з гендерного аспекту Гіголаєва-Юрченко В.В., праці в сфері філософії культури і мистецтва, загальної та музичної естетики, культурології, мистецтвознавства та музикології – історії та теорії музики, музичної семантики, музичного жанру та музичного стилю, історії і теорії та виконавства на саксофоні.

Музично-теоретичну базу дослідження становлять наукові роботи з проблем:

- культури XIX-XX ст., масової музичної культури та її специфіки в контексті культурних процесів XIX-XX ст. (І. Лященко [31], В. Конен [26], Б. Хіллер [46] та ін.);

- музичної психології та психології музичного виконавства (Г. Ципін [47], , О. Лук [30], А. Жарик [14] та ін.)

- історії та теорії виконавства на саксофіні (О.Козлов [23,24], М. Купрей [28], О. Осейчук [37,38], Л. Утьосов [45] та ін.)

- проблем історії, теорії та виконавства в класичній, симфонічній, джазовій і популярній музиці (Ю. Усов [44], С. Болотін [4], О. Козлов [22,24], М. Крупей [28], А. Майстренко [33], М. Шапошнікова [51] та ін.)

Суттєвими інформаційними джерелами для усвідомлення специфіки виконавського світогляду та мистецького самовираження є тексти особистісного походження, зокрема «Автобіографія» , коментарі, виступи у пресі Маргарити Шапошнікової, інтерв'ю, статті в пресі, автобіографічні книги Олександра Козлова.

Значну роль у формуванні концепції роботи посіли публікації в періодичних виданнях, присвячені творчій діяльності Маргарити Шапошнікової та Олексій Козлова. Серед них – праці

О. Босарт [5], Ю. Марков [34], А. Майстренко [35] та ін.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше:

- в музикознавстві до вивчення саксофонового виконавства залучається гендерний підхід України;
- здійснюється порівняльний аналіз до вивчення виконавського мистецтва М. Шапошнікової та О. Козлова
- здійснено порівняльний виконавський аналіз сюїти П'яцолі « Зима в Буенос-Айресі»;

Набуло подальшого розвитку:

- вивчення світової музичної культури кінця XIX- XX століть ;
- вивчення індивідуального стилю сучасних музикантів.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні положення магістерської праці можуть бути використані в науково-педагогічній, творчо-виконавській та лекторській видах діяльності, зокрема в курсах «Історія і теорія вокального виконавства», «Історія популярно-масової музики», «Стили

і напрями сучасної музики», «Аналіз музичних творів», «Історія та теорія виконавства», «Музична психологія» тощо.

РОЗДІЛ 1.

ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ У ВІТЧИЗНЯНОМУ МИСТЕЦТВІ

1.1 Проблема гендеру та гендерної рівності в Україні

Суспільство звикло пов'язувати стать з гендером, що не є правильним. Стать – це сукупність анатомічних, фізіологічних ознак організму, що дозволяє розрізняти жіночі та чоловічі організми. [6, 685] Тобто це те, що дано людині природою.

Відмінним від статі є гендер – соціальні характеристики, що формує культура залежно від статі та норм, які вважає прийнятними для цієї статі. [6] Гендер ще культурне твердження. Нерідко люди пов'язують ту чи іншу стать з певними візуальними ознаками (довжина волосся, форма та колір одягу), фізичними можливостями, манерами поведінки. Ці стереотипи переслідують нас з моменту народження.

Ще з раннього дитинства людей привчають до відповідного одягу, іграшок, книжок, відповідних хатніх справ. Наприклад, якщо в родині народилась дівчинка, то її оточують рожевими кольорами, а якщо хлопчик – блакитними. Пізніше дівчинку привчають носити сукні, а хлопчика – сорочки та штани. Дівчинці неодмінно подарують ляльку чи іграшковий посуд, а хлопчику – машину чи солдатиків. Навіть книжки малечі читатимуть різні: дівчатам казки про принцес, енциклопедії “Як стати справжньою леді”, а хлопцям розповідатимуть давні легенди про козаків та вікінгів, презентуватимуть енциклопедії про машини, танки, зброю. Дівчинку будуть навчати готувати, дбати про родину і створювати затишок в оселі, оскільки вона майбутня господиня, а хлопчика будуть виховувати захисником, воїном.

Пізніше це матиме вплив на вибір позашкільної освіти (за статистикою більшість дівчат навчаються мистецтву, а хлопці спорту), вибір факультету в

навчальному закладі (зазвичай дівчата вибирають гуманітарні факультети, а хлопці фізико-математичні). (Додаток А, малюнок №1)

При влаштуванні на роботу керівник обов'язково зверне увагу, до якої гендерної групи ви належите. Якщо робота вимагає фізичних зусиль, швидкості прийняття рішень, стресостійкість, спеціальність передбачає управлінську діяльність, то більша ймовірність, що виберуть чоловіка. Якщо дана професія монотонна, вимагає зосередженості, уміння спілкуватися, гарно виконувати доручену роботу, то більша вірогідність, що роботу отримає жінка. (Додаток А, малюнок №2)

Навіть у питанні визначення заробітної плати враховують вашу гендерну приналежність (згідно з даними Держстату України, середня заробітна плата чоловіків в Україні є на 25 % вищою, ніж середня зарплата жінок, хоча середня тривалість робочого дня жінки на 52 хвилини більше). (Додаток А, малюнок №3) Спочатку це пояснювали теорією, що вага чоловічого мозку більше, ніж жіночого і чоловіки розумніші за жінок. [15]. Але пізніше наука затвердила, що вага та об'єм мозку людини не впливає на її розумові здібності. Справжньою причиною значної різниці в зарплатні є рішення культури нашої країни інвестувати в професійний розвиток чоловіків, оскільки гендерні риси керівників для нашої ментальності асоціюють з рисами чоловіка. Також при затвердженні середньої зарплатні враховують фізичні та психічні можливості, середній життєвий вік (середній життєвий вік чоловіків — 67,4 роки, що майже на 10 років менше ніж середній життєвий вік жінок). [42] (Додаток А, малюнок №4)

Відомий американський соціолог, автор праці «Гендероване суспільство» Майкл Кімел, метафорично назвав таке протилежне розуміння розбіжностей між чоловіками і жінками «міжпланетарною теорією гендерних відмінностей», посилаючись на популярний бестселер Джона Грея «Чоловіки – з Марсу, а жінки – з Венери». Після виходу цієї книги у світ, суспільство почало ще більше відокремлювати все чоловіче від жіночого.

На мою думку, розмежування чоловічих та жіночих рис є кардинально недоречним, оскільки спільних якостей в обох гендерних групах набагато більше, ніж різних. Щоб краще розібратися в проблемах гендерної рівності, необхідно вивчити спільні риси, довести, що суспільні стереотипи не мають раціонального обґрунтування, цим самим надати можливості людям вибирати, який одяг носити, які книжки читати, яку професію обирати.

Також, всупереч суспільній думці про необхідність поділу, виникають такі суспільні рухи, як маскулізм (виступає за гендерну рівність та закликає надати чоловікам тих прав, якими користуються жінки) та фемінізм (виступає за гендерну рівність та бореться за права і свободи жінок).

Першою ознакою, яка заперечує гендерне домінування, є той факт, що нерівність не є постійним та спільним поняттям. Маскулінні та фемінні ознаки змінюються історично. Спочатку був матріархат, владу мала найстарша жінка роду, спадок передавався по жіночій лінії, основним заняттям того періоду було збиральництво. Пізніше, коли для продовження життя потрібним стало полювання і почалась боротьба за територію, матріархат змінюється на патріархат. Історія дає нам приклади правління як чоловіків, так і жінок. (Княжі дружини та доньки були гарно освіченими, володіли писемністю, мали можливість спілкуватися з послами інших країн, крім цього вони володіли військовими навичками. До їхніх політичних та державних порад прислухалися.) Тому виділяти якийсь окремий гендер є неправильним.

Другою ознакою рівності чоловіків та жінок є досвід світових культур. Якщо порівняти права та свободи сучасних жінок з тими, які жили сто років тому, ми зрозуміємо, що ставлення до цієї статі кардинально змінилося. Ще 100 років тому жінка не мала права голосу, вона обмежувалася в можливості отримати освіту. Сучасні жінки не лише мають право на голос, а й можуть призначатися та обиратися на керівні посади (Ангела Меркель – Федеральний канцлер Німеччини, Даля Грибаускайте – президент Литовської Республіки, Ділма Русеф – президент Бразилії). Різний досвід та свободи

мають чоловіки різних культур. Наприклад, в мусульманських країнах чоловік має більше прав та обов'язків, ніж чоловік слов'янської культури.

Третьою причиною, яка не дає кардинального розмежування жіночого та чоловічого гендерів, є науковий факт, який доводить, що жінки – гетерогенна група і мають в собі й чоловічі риси, так само як і чоловіки мають низку жіночих характеристик.

Четвертою причиною гендерної рівності можна вважати невизнання світовою спільнотою андроцентризму, культурну традицію, яка зводить людську суб'єктивність до єдиної чоловічої норми (патріархат). Прагнення до поділу та створення чіткого гендерного розмежування заважають розвитку сучасного світу. Людям не дають права на власний вибір. Лише невелика кількість людей наважується відстоювати власну позицію, діяти всупереч суспільній думці. Таких особистостей не сприймають, засуджують, їх думку не враховують, а здобутки ставлять під сумнів. Це має вплив на психологічне здоров'я людини, на її професіональний розвиток та соціальність. Якщо незабаром гендерна нерівність не буде стабілізована, то у світі виникнуть серйозні проблеми в економічній та трудовій сферах, вирішення яких може затягнутися на понад 100 років.

За даними оприлюдненими на сайті World Health Organization, у світі кількість чоловіків перевищує кількість жінок (на 100 дівчат – 105 хлопців). Якщо цей процес розвиватиметься далі, то через деякий час кількість населення планети суттєво зменшиться, оскільки зменшиться кількість жінок, здатних народжувати.

Говорячи про гендер, ми частіше маємо на увазі нерівність, а баланс між чоловічим і жіночим. І хоча останнім часом прагнення суспільства до гендерної рівності збільшилося в декілька разів та закріпилося на державному рівні (Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків та жінок» Розділ 1, ст. 1 2006 р.). [7], до справжньої рівності нашій країні ще далеко. Правозахисні організації надають дані про

масову дискримінацію за ознаками статі, зовнішності, віку. Найбільшою і найболючішою проблемою українського суспільства є домашнє насильство. Щороку від домашньої тиранії гине близько 600 українок. На жаль, наше суспільство і органи влади, які повинні захищати права людини, залишаються осторонь і не реагують на подібного роду загрози. Серйозною проблемою лишається торгівля українськими жінками. Недоречним для нашого суспільства є застаріле статево-рольове трактування гендерів. Якщо декілька десятків або сотень років тому жінки могли займатися лише домашніми справами та вихованням дітей, то сучасний світ вимагає від неї бути освіченою, мобільною, здатною постійно навчатися, саморозвиватися.

Якщо раніше головним завданням чоловіка було захистити та прогодувати свою родину, то в сучасному світі обов'язки чоловіка стали ширшими, оскільки спосіб життя жінки став інакшим. Прикладом цього може слугувати ст. 179 Кодексу законів про працю, яка надає можливості чоловікам йти у декретну відпустку замість жінки. [8]

Якщо раніше кожен хлопчик, який не мав проблем зі здоров'ям після виповнення вісімнадцяти років повинен був пройти військову службу, то тепер юнак має право на відстрочку або на відмову служити в ЗСУ. Зовсім інша ситуація з військовими жінками. Якщо раніше жінка у формі була рідкістю і приймалася на службу в порядку виключення, то зараз до лав ЗСУ може приєднатися будь-яка дівчина, яка не має проблем зі здоров'ям, має добру фізичну підготовку та склала присягу на вірність народу України.

Проблема гендерної нерівності вирішується не лише в Україні, а й у світі. Міжнародна спільнота спостерігає за рівністю прав та можливостей. Кожна країна має свій індекс з гендерної рівності, який представляє світовій спільноті в щорічному Звіті з людського розвитку Програми розвитку ООН (UNDP Human Development Report).

Нині в таких країнах як Багамські острови, Колумбія, Ямайка, Лаоська

Народно-Демократична республіка та Філіппінські острови спостерігається значний прогрес у питаннях гендерної рівності.

Країною з найбільшим показником рівноправ'я визнали Ісландію, де за останні роки рівень гендерної рівності виріс на 85 %. Друге місце посіла Норвегія з розвитком рівноправ'я в 83,5 %. Третє місце в цій турнірній таблиці розділили Швеція і Фінляндія з показником 82, 2 %. В десятку найкращих країн, які гарно попрацювали над гендерною рівністю, увійшли країни Латинської Америки, Південної Сахари, Східної Азії. Завершує десятку найкращих країн – Нова Зеландія та Ірландія [11].

Україна зараз знаходиться на 59 місці зі 149 країн, які взяли участь у Звіті з людського розвитку Програми розвитку ООН [41]. Але ми рухаємося в потрібному напрямку, уряд затвердив Державну соціальну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, що враховує рекомендації ООН. (Додаток А, малюнок № 5)

1.2 Гендерна нерівність в українському мистецтві

Мистецтво зображує життя соціуму, воно підпорядковане соціальним структурам і передбачає роботу певних соціальних інститутів: академії мистецтва, освітніх установ. У цих структурах підтримують міфи про божественного творця (все мистецьке має чоловіче походження). Жінок в мистецтві частіше асоціюють як натхненниць, ніж творців. Недоступності жіночої мистецької освіти впродовж довгого історичного періоду стала основною причиною цього явища. В суспільстві термін “жіночий” викликає недовіру, його сприймають як щось штучне, неприродне. Тому ні про яке “жіноче мистецтво” мова не йде. Всі знають достеменно, що мистецтво – це історично чоловіче поняття [48,403].

Раніше в Україні, як і у світі, професійно музикою займалися переважно чоловіки, хоча здібності до музикування мали і жінки. Суспільство не бачило необхідності виховувати професійних музикантів-

жінок, тому в навчанні дівчат обмежувалися початковою музичною освітою, яка надавала можливість грати для себе, батьків, друзів. Професійними вчителями бути лише чоловіки. Життя музиканта передбачало вічний пошук, гастролі, свободу від усього буденного – це навідріз суперечило жіночим соціальним нормам того часу. Лише співачки мали змогу продемонструвати свої здібності на сцені, оскільки опера передбачала наявність як чоловічих, так і жіночих голосів.

У літературі також домінували чоловіки. І це не дивно, оскільки більшість жінок не мали навіть початкової освіти, лишалися неписьменними. Для дівчат із заможних та впливових родин передбачалося вивчення мов та граматики, але здобуті знання застосовувалося переважно в листуванні. Створювати щось суттєвіше було вкрай складно, оскільки будь-який політ жіночої фантазії вважався легковажністю та засуджувався. Такі літературні праці не те що не видавали, навіть не відкривали для ознайомлення. Єдиним шляхом, який давав можливість створювати літературні твори та представляти їх загалу, була цілковита таємничість і використання псевдоніму. Завдяки цьому світ побачили твори Вілінської Марії Олександрівни, яка прославилась під псевдонімом Марко Вовчок. (Додаток А, малюнок № 6) Змагалися за можливість бути почутими такі відомі українські письменниці як Олена Пчілка, Леся Українка, Ольга Кобилянська. Саме завдяки їхньому завзяттю та таланту українських письменниць починають сприймати на рівні з чоловіками. Наприклад, Іван Франко називав Лесю Українку «єдиним мужчиною в нашому письменстві».

Нічого спільного з “жіночим” мистецтвом не мав театр. Починаючи з режисера, закінчуючи працівниками сцени, були лише чоловіки. Навіть жіночих персонажів грали виключно чоловіки. Юнакам випадала честь співати жіночі партії.

Жінки-художники славились своїми картинами. Але їх творчість викликала підозри й не була сприйнята суспільством. Жінкам не давали

вчитися в художніх школах та академії мистецтв, але вони перетинали всі заборони і забобони, створюючи шедевральну красу.

Займатися архітектурою чи скульптурою не було можливим, оскільки будь-який архітектурний проєкт вимагав гарних математичних, фізичних знань, володіння кресленням, хімією, а ці навчальні дисципліни викладали в гімназіях і університетах, де навчалися лише чоловіки.

Єдиним видом мистецтва, який було дозволено жінкам, було рукоділля. В цей період гарно розвивалися килимарство, ткацтво, вишивання. Різні вироби текстилю були унікальними та користувалися попитом. До жінок-танцівниць ставилися неоднозначно. З одного боку, займатися їм не забороняли, з іншого – жінок танцівниць вважали вкрай легковажними та непристойними. Винятком були лише знатні жінки, які демонстрували свої здібності виключно в особливих обставинах, на тематичних вечорах, балах, де танцювали лише парні танці.

Така дискримінація жінок в мистецтві не могла залишитися непоміченою. Завдяки наполегливості та прагненню до гендерної рівності проходить світова революція за права і свободи жінок, яка дозволяє жінці займатися будь-яким видом мистецтва. (Додаток А, малюнок №7)

Хоча сучасні жінки більш освічені, а суспільство більше не вважає жінку втіленням всього лихого і злого, тема гендерної нерівності лишається актуальною в сучасному українському мистецтві.

Основною метою сучасного українського мистецтва є вдала побудова капіталістичного арт-ринку. Просування та продаж культурного продукту створює між митцями обох статей конкуренцію. І хоча значна частина жінок конкурентоспроможні й будують свою стратегію розвитку за тими ж пунктами, як і чоловіки. Ніякими рисами гендерної рівності культурна верхівка не користується. Ті представниці сучасного мистецтва, які так чи інакше пов'язані з гендерними течіями чи користуються підтримкою феміністично налаштованих громадян, змушені працювати в малобюджетних проєктах. Хоча в більшості випадків мистецькі твори мають високий рівень

якості.

Мистецтво вимагає унікальності та духовного поєднання з автором. Через гендерно нерівне суспільство жінки-митці постійно долають внутрішню боротьбу між тим, які шаблони їм нав'язує навколишній світ, і тим, що хоче створити вона. Боротьба між “чоловічим” – правильним, і “жіночим” – новітнім, змушує жінок сумніватися, чи сприйме соціум їхню творчість. Ці переживання роблять жінку слабшою за суперників - чоловіків. Мистецтво завжди з'являлося на межі руйнування канонів і порушення правил як потреба діяти всупереч нормам, суспільству, обставинам. Юлія Кристева асоціює авангард з “жіночим початком”, бо він створює нове з уламків старого.

Більшість українських художниць намагаються уникнути гендерного прочитання власних творів. Вони вважають, що кожен геніальний твір є нейтральним і процес його подальшого сприйняття не залежить від статі його творця. Сучасне суспільство не навчилося сприймати мистецтво як приклад чогось нового та гарного. Якщо художник-чоловік, вражений красою жіночого тіла, намалює оголений портрет, то його роботою будуть захоплюватися. Нікому не прийде на думку засуджувати митця, звинувачувати митця в розпусті. Зовсім інакше цю саму картину сприйме суспільство, якщо її автором буде жінка. Суспільство не лишить можливості висловити свою критику.

Ні для кого не секрет, що розвиток сучасного мистецтва залежить від попиту, меценатської підтримки, політичного сприяння. Не дивно, що сучасному мистецтву важко лишатися аполітичним. В таких умовах митцю-жінці складніше конкурувати з митцями-чоловіками, оскільки більшість верхівки країни чоловіки.

Спостерігаючи за світом мистецтва, стає зрозумілим, що жінок в мистецтві більше ніж чоловіків. Але не кожна ладна досягти значних успіхів у своїй справі. Першою і найпоширенішою причиною цього є постійна зайнятість жінок. Окрім професійної діяльності, їм доводиться займатися

домашніми справами, виховувати дітей. Через брак часу жінки лишають роботу, присвятивши всю себе хатнім справам та родині.

Другою причиною неспішності жіночих творінь є недовіра професіоналізму, ставлення до митців як до аматорів. Запропоновані жінками нестандартні теми і методи виконання робіт не сприймають лише тому, що жінка міркує інакше, ніж чоловік, її цікавлять інші теми, вона по-новому підходить до стандартних життєвих ситуацій. Суспільству легше не сприйняти новітнє, ніж розібратися та спробувати зрозуміти. Змучені буденними проблемами люди шукають в мистецтві відпочинок і свято, простоту і лаконічність, все те, до чого вони звикли. Саме це вони знаходять у творах митців-чоловіків.

Яким би мистецтвом не володіла жінка, якою б професійною вона не була, сучасні люди повністю віддані стереотипам. Жінка – це господиня, дружина, мама і лише потім професіонал певної справи. Ні один чоловік у світі не ладен визнати, що жінка морально сильніша, працьовитіша, відданіша і старанніша. Бо визнання цього суперечить всім нормам і канонам, які формувалися впродовж всієї історії людства.

Кожного дня талановиті жінки долають купу проблем, головними з яких є:

- самоідентифікація (живучи в нерівноправному суспільстві, важко не піддаватися чужій думці, не втрачати бажання творити та зберігати віру у свої сили);
- постійний брак часу (важко встигати все і одразу);
- відсутність підтримки близьких (неможливо вірити в себе, якщо близькі люди не підтримують і не вірять в тебе);
- низький дохід від мистецької діяльності (нерідко, окрім мистецької роботи та родинних справ, жінці доводиться працювати на додатковій роботі, щоб заробляти більше);
- постійна конкуренція (важко постійно знаходитися в тонусі й конкурувати з чоловіками, оскільки вони фізично сильніші, витриваліші, в них немає такої

купи проблем, як у жінок, вони в постійному пріоритеті).

Хоча жінки пов'язані з низкою проблем і не зручностей, саме від них залежить питання гендерної нерівності. Цей процес тривалий і нелегкий, оскільки завжди знайдуться критики, які не захочуть сприйняти чийось думку.

Зараз вдалий час змінювати гендерну нерівність та виховувати нове покоління глядачів. Так, саме глядачів, тому що саме від їхньої думки залежить, користуватиметься дане мистецтво та даний творчий продукт попитом чи ні. Також слід виховувати нові творчі кадри, які на власному прикладі доводитимуть суспільству необхідність гендерної рівності. Не завадило би включити до списку вивчених школярами дисциплін предмет з гендерної рівності, пояснюючи права як жінок, так і чоловіків, розвіюючи стереотипи, якими насичене суспільство.

Висновки до розділу 1

Проблема гендерної нерівності існує впродовж усього історичного періоду. Останнім часом їй приділяється безліч уваги, оскільки застарілі та необґрунтовані стереотипи заважають життю та розвитку суспільства. Більшість людей не розуміють різниці між гендером та статтю. Стать – це біологічне поняття, вона є природною, і вважається незмінною. Гендер – це культурне поняття, воно є змінним та залежить від місця, часу та способу життя окремої людини.

Характеризувати ту чи іншу стать з певними візуальними ознаками, фізичними можливостями, манерами поведінки є недоречним та неправильним. Оскільки людина має право на самовираження та власну унікальність.

Поділ та чітке розділення на жіноче і чоловіче заважають гендерній рівності. Замість того, щоб звернути увагу на схожість жінок і чоловіків, суспільство диктує нам чіткі характеристики гендерів. Однобокість цих

тверджень викликає невдоволення серед феміністів та маскулістів.

Якщо невдовзі гендерна нерівність не буде стабілізована, то у світі виникнуть серйозні проблеми в економічній та трудовій сферах, вирішення яких може затягнутися на понад 100 років.

Світова спільнота приділяє увагу проблемам гендерної нерівності та сприяє їх вирішенню.

За результатами на 2019 рік Україна знаходиться на 59 місці зі 149 країн за індексом гендерної рівності. Наша держава рухається в потрібному напрямку, рівність прав та свобод жінок та чоловіків зазначені в законодавстві України, уряд затвердив Державну соціальну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, що враховує рекомендації ООН.

Гендерна нерівність заважає розвитку мистецтва. Майже всі мистецькі професії вважають чоловічими, а жінок сприймають як муз або митців-аматорів. Це заважає здоровій конкуренції між жінками та чоловіками. Жінки, які займаються мистецтвом, постійно долають низку проблем, їхній талант залишається несприйнятим та неоціненими. Суспільство не дає можливості жінкам-творцям на свободу мислення.

Основною ціллю жінок мистецтва є визнання творчості незалежно від гендерної спрямованості творця.

Україна багата на таланти країна, серед яких велика кількість розумних, обдарованих жінок. Вони гідні на визнання.

Настав час розв'язувати проблеми гендерної нерівності та виховувати нове покоління митців і глядачів; формувати нове, необмежене гендерними можливостями, суспільство.

РОЗДІЛ 2.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК САКСОФОННОГО МИСТЕЦТВА

2.1 Історія та розвиток музичного інструменту сучасності – саксофона

Вже більше століття саксофон має почесне звання короля джазу. Його поява розпочала новий етап у світовій музичній культурі. В сучасності існує ціла родина саксофонних інструментів, які використовуються в різних жанрах музики.

Родина саксофонів складається з язичкових духових інструментів, переважно вигнутої форми, які мають своєрідну темброву палітру та розрізняються за регістрами звучання: саксофон-сопранісімо (стрій В), саксофон-сопраніно (стрій Es), саксофон-сопрано (стрій В), саксофон-альт (стрій Es), саксофон-тенор (стрій В), саксофон-баритон (стрій Es), саксофон-бас (стрій В), саксофон-контрабас (стрій Es). (Додаток Б, малюнок № 1)

Батьківщиною нині популярних і відомих у всьому світі музичних інструментів є Франція. На мою думку, саксофон був би зовсім іншим, якби не мав бельгійського коріння. Саме там народився, талановитий музикант і музичний майстер у другому поколінні Адольф Жозеф Антуан Сакс. (Додаток Б, малюнок № 2)

В дитинстві Адольф мав гарні музичні здібності, особливо його приваблювали духові інструменти, звучання яких він чув в британських оркестрах. Спостерігаючи за роботою батька, який працював придворним майстром музичних інструментів, хлопчик з задоволення допомагав у збірці інструментів та ретельно шліфував клапани. Першими музичними інструментами, які самостійно змайстрував Адольф, були кларнет і флейта. Пізніше він гідно продовжив справу батька, ставши керівником майстерні. [3]

Завдяки навичкам гри на кларнеті, які він набув, навчаючись

в Брюссельській консерваторії та власній майстерності, Сакс удосконалює кларнет німецької системи, зробивши його 24-клапанним. Пізніше він багато разів експериментував над дерев'яними духовими інструментами, змінюючи їх темброві та звуковисотні характеристики. За своє життя Адольф Сакс удосконалив майже всі відомі людству духові музичні інструменти і винайшов інструмент для військових духових оркестрів – «саксгорн».

Працюючи над удосконаленням бас-кларнету в Парижі, Адольф Сакс винайшов новий, не схожий на інші, духовий музичний інструмент, який отримав назву саксофон. [1]

Цим винаходом Адольф Сакс дає початок новому напрямку у світовій музичній культурі, розділивши світову історію музичного мистецтва на до та після появи саксофона. Все подальше життя він розвиває саксофонне виконавське мистецтво, ставши першим викладачем класу саксофона в Парижській консерваторії. [44]

Саксофоне мистецтво бере початок з ідеї створити новий, не схожий на інші інструменти, який би зменшив інтонаційну розбіжність між дерев'яними та мідними духовими інструментами. Так шляхом поєднання нового матеріалу і відомого принципу звукодобування виникає новий, невідомий раніше, музичний інструмент. Ось як про цю музичну подію у своїй дисертації говорить Д.Зотов: “Французька музична культура являє собою унікальне мистецьке явище світового значення. Саме в контексті цієї мистецької школи судилося з'явитися інструменту, який пройшов багато випробувань і став об'єднавчою ланкою між класичною музикою та джазово-естрадним жанром”[16, 6]

Погоджуюсь з думкою Д. Зотова, що розвиток саксофонного мистецтва відбувався за неоднозначних умов. Оскільки система музичної освіти у ті часи була досить консервативна і не давала можливості індивідуального самовираження. Неоднозначне враження мала кваплива презентація нового інструмента, бо більшість французького суспільства не хотіли сприймати широкий спектр нестандартних виконавських систем. Деякі музиканти не

сприймали техніко-аплікатурні новації, які здавались їм досить складними [16, 6]. Виведення нового музичного інструмента на музичну світову арену надає можливості композиторам по-іншому продемонструвати своє світобачення. Урізноманітнення палітри тембрів надихає на створення нової музики.

Спочатку саксофон використовують в французькому військовому оркестрі. В 1844 році саксофон вперше з'являється в оперному оркестрі на прем'єрі опери Ж. Кастнера «Останій цар Євреїв».

Про саксофон так говорив відомий композитор-реформатор Гектор Берліоз "Саксофон — це інструмент з повним, приємно вібрувальним, величезним по силі й добре піддається пом'якшенню звуком". Саме Берліоз свого часу пише статтю про винайдення нового інструмента, де першим називає цей інструмент «саксофоном». Він стає першим автором музичного твору для новоствореного інструмента «Хорал для голосу і шести духових інструментів», де окрім саксофона використовує інші, сконструйовані Саксом духові інструменти.

Пройшовши шлях змін та модернізації з аккомпонуючого інструмента симфонічного оркестру підійматися на вершину сольного виконання. Одним з прикладів цього є концерт для альтового саксофона і струнного оркестру, написаний російським композитором О. Глазуновим.

Своїм винаходом Адольф Сакс завоював захоплення величезної аудиторії композиторів, музикантів і слухачів, але знаходилися і ті, хто заздрив його успіху. Неодноразові звинувачення у плагіаті, крадіжці підривали здоров'я майстра, а постійні судові процеси розорили Сакса, приречивши його фірму з виробництва музичних інструментів на банкрутство. Геніальний винахідник залишив світ за межею бідності на 80-тому році життя. Він похований на цвинтарі Монмарта. Рівно через 15 років в Новому Орлеані вперше з'являється джаз. Саме в джазі саксофон набуває найбільшої своєрідності та популярності. Оскільки тут він виконує основну роль, подібну ролі скрипок у симфонічному оркестрі.

Саксофон в джазі став віртуознішим і технічнішим, ніж був в симфонічному оркестрі [44]. Характерна імпровізація відкриває нові можливості та методи виконавського мистецтва. Саме такий саксофон став дуже популярним у Німеччині. Серед шанувальників джазу був і А.Буш – німецький композитор, який написав квінтет для саксофона, двох скрипок, альти та віолончелі. Саксофон у цьому творі розглядається, як “духова скрипка”, що поєднувало між собою симфонічність і джаз[16, 7].

Популярність й необхідність саксофона в різних жанрах і стилях музики стає поштовхом для більшого розвитку виконавської майстерності. Але як будь-яке культурне явище, розвиток виконавства мав хвилеподібну форму, оскільки в різні періоди часу і в різних країнах саксофон сприймали по-різному. Іноді зниження популярності й регрес розвитку саксофонного виконавства був викликаний штучним шляхом. Прикладом такого культурного явища можна вважати заборону використання цього музичного інструмента в СРСР. В тридцяті-сорокові роки саксофон вважали буржуазним. Його привселюдно заривали в землю, демонструючи своє ставлення до джазу. Всі, хто мав до нього хоча б якесь відношення, були репресовані. Всупереч планам влади СРСР, саксофон не втратив своєї популярності серед радянського народу [52].

Негативні відгуки про джазову музику і саксофон мають деякі релігійні угруповання, безпідставно асоціюючи саксофон з символом розпусти, вседозволеності й непослуху. Людей, які слухали джаз, грали на саксофонах, сприймали «біснуватими», їх привселюдно виганяли з культових споруд, їх помешкання позначали спеціальними позначками, намальованими вапном або смолою.

Щоб задовольнити бажання масового слухача та обійти заборони влади, діячі культури та мистецтва замінюють слово «джазовий» на сполучення «естрадно-симфонічний». Так виникають «естрадно-симфонічні» оркестри, найвідомішим з яких став «естрадно-симфонічний» оркестр Леоніда Утьосова. (Додаток Б, малюнок № 3) Так, попри заборони, джаз

потрапляє в кінофільми («Веселі хлопці» та ін.), його включають в аудіорепертуар радіостанцій та виконують наживо. Радянські композитори пишуть джазові твори, сольні партії, в яких основну партію виконує саксофон. Одним із композиторів, який писав джазові твори того періоду, став Ісак Дунаєвський. (Додаток Б, малюнок № 4)

Не перестає розвиватися й американський джаз. Виникає велика кількість бендів та біг-бендів. Значною популярністю слухачів користується біг-бенд Глена Міллера, в багатьох їхніх творах саксофон відіграє провідну роль [34]. (Додаток Б, малюнок № 5)

У період Хрущовської відлиги в країнах СРСР джаз неочікувано втрачає лідерські позиції, не має значного розвитку й саксофонне виконавство в цілому. В Америці в цей період набуває популярності новий музичний стиль під назвою джаз-рок. З'являються такі музичні гурти як «Меццофорте», «Чикаго де саксофон», пізніше цей стиль потрапляє і в СРСР у виконанні гурту «Арсенал», керівником якого став відомий саксофоніст Олексій Козлов. (Додаток Б, малюнок № 6)

В 70-тих роках з'являється велика кількість оркестрів та гуртів, які використовують виконавські можливості саксофона.

Зараз саксофонне виконавство набуло нових висот, це характерно як для світової музичної культури, так і для музичної культури України. Серед всесвітньо відомих саксофоністів є вихідці з України. Наші бенди гідно конкурують із закордонними джазовими колективами. Немалу аудиторію шанувальників має квартет саксофоністів під керуванням Юрія Василевича. (Додаток Б, малюнок № 7) Провідним саксофоністом сучасної української естради є Ігор Рудий, який співпрацює з усіма вокалістами та гуртами поп-індустрії. Міксуючи досвід виконавських шкіл Харківщини, Київщини, Полтавщини та додаючи до цього європейські методики виконання, робить саксофонну музику багатшою, а поєднання тембру саксофона з національними мотивами робить український саксофон унікальним.

2.2 Джаз як складова музичного мистецтва України

Нині джаз є окремою складовою музичної культури багатьох країн світу. Так само як більшість культурних явищ, в Україні джаз з'являється пізніше ніж інших країнах, оскільки він утворився з обрядової музики безправного афроамериканського населення. Становлення та розвиток джазу в Україні - складний і тривалий процес. Низка політичних, релігійних та соціальних умов заважали розвитку джазу в СРСР, у складі якого перебувала Україна. (Додаток Б, малюнок № 8) Новий, незвичний радянському народу жанр музики, не тільки змінив сприйняття та значення музичної культури, а й видозмінив духовне життя кількох поколінь.

Однією з особливостей звучання джазу є поєднання різних тембрів та різних за висотою голосів в ансамбль, переплетення різних мелодійних ліній в одному музичному творі. Джаз вимагав постійного пошуку, постійна конкурентоспроможність вимагала залучення нового. Не дивлячись на його масовість, він не втрачав якості та художньої змістовності, змушуючи слухачів до взаємодії [36].

В ХХ столітті більшість слухачів сприймають джаз як продукт масової культури, який підпорядковується індустрії розваг. Іншу позицію мали В. Мисовський та В. Фейертаг, які доводили, що джаз має багато спільного з народною творчістю. Вони розділяють джаз на два розділи: «легкий»-комерційний та «справжній» джаз – вид елітарного мистецтва, яке не залежить від комерційного ринку. Джазом цікавляться представники всіх соціальних верств суспільства. На нього орієнтується міська культура, залучаючи його в усі сфери побутового життя. Він вплинув на творчість багатьох митців того періоду. Зі залученням джазу в суспільному житті його починають вивчати як наочно-культурне явище. Спершу дослідники вивчали закордонний досвід джазової школи. Завдяки перекладачам-аматорам науковці випускали невеликі книги та статті, розмножували та пересилали їх по великих містах, зібравши таким чином чималу бібліотеку, понад 60

найменувань джазової літератури російською мовою. В цих книгах йшлося як про історію джазу, так і про видатних музикантів, які працювали в цьому жанрі. Пізніше українські науковці почали досліджувати, вивчати та аналізувати вітчизняний джаз, приділяючи більше уваги українським виконавцям, порівнюючи їх твори з шедеврами світового рівня.

В ХХ столітті джаз розвивається у два етапи. Першим етапом була «ера свінгу» (20-40 роки). Свінг в перекладі з англійської качати. Музиканти розрізняють свінг як прийом в джазовому виконавстві, коли змінюється пульсація ритму з сильних долей на слабкі, та як стиль оркестрового джазу що поєднав негритянську та європейську джазову музику. В джазі того періоду переважала танцювальна музика. І хоча в «еру свінгу» зароджуються студії грамзапису, у виборі особливостей джазу важливе слово має середньостатистичний слухач, який не любить складної та довгої імпровізації, він приходить ввечері відпочити, послухати легку, танцювальну музику. Так в барах, ресторанах, кафе та кабаках починають виступати невеликі групи музикантів (до 9 осіб), а пізніше кількість музикантів зростає, поступово переростаючи в джазовий оркестр. У книзі музичного критика Джорджа Саймона «Великі оркестри епохи свінгу» йшлося про становлення і розвиток понад 70-ти вітчизняних оркестрів та більше 1000 американських. [13]. (Додаток Б, малюнок № 9)

Наступним етапом в розвитку джазу стала «ера модерн-джазу», яка продовжила традиції свінгу. Саме в цей період зароджується і розвивається новий стиль танцю джаз-модерн, який поєднує класичну балетну хореографію та джазову музику.

Джаз стає складовою життя українців, впливаючи на інші стилі музики, та культури в цілому. Цікавість до джазу, як до танцювальної музики, розвивала індустрію звукозапису, сприяла появі художників-оформлювачів платівок, художників по костюмах, сценаристів [27].

До кінця 40-х років формується професійний джаз, який тримається на трьох джазових стилях: страйду- джазовий фортепіанний стиль, який

засновувався на регтаймі та змінювався класичною фортепіанною музикою; свінгу та бі-бопу - напрям джазу, який виник всупереч свінгу, оснований на складній імпровізації оснований на гармонії, виконується у швидкому темпі.

Розвиток джазу вимагає підвищення рівня майстерності музикантів, як віртуозність і технічність у виконавців, так і композиторські та музично-теоретичні у композиторів, аранжувальників. Окрім музичної майстерності, джаз вимагав від музикантів комунікативності, емоційності та ширості. Цей унікальний музичний стиль формує естетику музичної культури кінця ХХ-початку ХІХ століття [35].

Аналогічно американському «Час джазу» на радіохвилі «Голос Америки» в 70-х роках з'являються такі музичні передачі: «Джазова сцена» на радіостанції «Промінь» Українського радіо – «Джазова сцена», пізніше на першій радіохвилі «25 хвилин джазу» та «Година меломана». Нині існує ціла радіостанція «Джаз», окрім цього на радіо «Культура» вже довгий час транслюють радіопередачу «На хвилі джазу», також джаз можна почути серед ретро-хітів на майже всіх радіостанціях України.

Розвитку джазу та виконавської майстерності музикантів сприяють різноманітні українські та світові фестивалі та конкурси, масовість яких зростає з кожним роком. Поєднання на одній сцені досвідчених музикантів і обдарованих початківців продовжує стрімке формування української джазової школи [50, 258 – 262].

З 90-х років ХХ століття джазові фестивалі проходять в усіх великих містах України: Київ, Львів, Одеса, Харків, Донецьк. Яскравою подією в культурному житті України є щорічний міжнародний джазовий фестиваль «JazzBez», виступи конкурсантів та запрошених гостей відбуваються у Львові, Тернополі, Перемишлі, Рівному, Києві, Харкові, Луцьку та містах Любін і Ярослав, що у Польщі [49,8 – 10].

З 90-х років джазові концерти, записи джазових фестивалів починають транслювати в телевізійних передачах. Першими такими телепроектами стали «Джаз-біржа», «Джаз до дванадцятої», «35 хвилин джазу». Останнім

часом намагаються відновити такі телепередачі, але спроби у 2012 році розкрутити телепрограму «Ad Libitum» на телеканалі М1 не досягли успіхів. Джаз зміг не тільки успішно закріпитися в українській культурі, а й досягти значного розвитку. Завдяки українським композиторам, музикантам, великій фольклорній спадщині український джаз вийшов на світовий рівень [43].

Український джаз продовжує свій розвиток, шукаючи нові можливості для самовираження. Завдяки поєднанню різних стилів утворюються нові різновиди стилю: фолк-джаз, джаз-рок та інші.

З моменту популяризації мережі інтернет всі охочі можуть долучатися до аудіо або відеозаписів українських та світових джазових виконавців. Тільки у 2020 році було проведено близько 500 онлайн концертів, які зібрали значну аудиторію слухачів.

Попри доступності та свободи вибору, джазова музика частково втратила аудиторію шанувальників. Це пов'язано з погіршенням культурного розвитку в нашій країні. Через політичну, економічну і соціальну кризу більшості країн світу, відбувається кількісне зменшення професійних музикантів. Середньостатистичний громадянин слухає популярну і легку музику, в той самий час складніша професійна музика не може конкурувати через високу собівартість, що призводить до неокупленості.

У сучасній культурі та науці джаз стає предметом досліджень багатьох музикознавців, культурологів та музикантів. Його сприймають як важливу складову вітчизняної музичної культури. Хоча за період незалежності нашої країни особистої джазової школи Україна ще не сформувала, та певні досягнення в цьому напрямку щорічно демонструються, даючи надію, що у майбутньому виникне новий «український джаз».

Висновки до розділу 2

Адольф Жозеф Антуан Сакс — всесвітньо відомий винахідник музичних інструментів народився в Бельгії. Більша частина його життя

минула у Франції. Там і судилося з'явитися новим духовим інструментам, серед яких був саксгорн.

Працюючи над удосконаленням бас-кларнету в Парижі, Адольф Сакс винайшов не схожий на інші, духовий музичний інструмент, який отримав назву саксофон (винайдений Саксом). Так, шляхом поєднання нового матеріалу і відомого принципу звуковидобування виникає невідомий раніше музичний інструмент. Розвиток саксофонного мистецтва відбувався за неоднозначних умов, більшість французького суспільства не хотіли сприймати широкий спектр нестандартних виконавських систем нового інструмента.

Поява саксофона надає можливості композиторам експериментувати з його яскравим тембром. Пройшовши шлях змін та модернізації з акомпануючого інструмента симфонічного оркестру перейти до сольного виконання.

Все своє життя Адольф Сакс розвиває саксофонне виконавське мистецтво та удосконалює інструмент. В сучасності існує ціла родина саксофонів, які розрізняються за регістрами звучання.

Тріумфальний винахід приніс своєму творцю чимало проблем. Сакса неодноразово звинувачували у плагіаті та крадіжці. Довгі судові процеси псували здоров'я та розоряли майстра, врешті-решт зробивши його майстерню банкрутом. Помер Адольф Сакс в бідності та скруті на 80-му році життя, за 15 років до того, як ним створений інструмент вперше зазвучав у джазі.

Саксофон у джазі став віртуознішим і технічнішим, ніж був у симфонічному оркестрі. Це стає поштовхом для розвитку нової виконавської школи.

В ХХ століття джаз розвивається у два етапи: «ера свінгу» та «ера модерн-джазу». До кінця 40-х років формується професійний джаз, який тримається на трьох джазових стилях: страйду; свінгу та бі-бопу.

Не дивлячись на успіх та масове вживання саксофона, в різні періоди часу і в різних країнах, його сприймали по-різному. Іноді регрес розвитку інструмента був викликаний заборонаю використання саксофона в СРСР. Негативні відгуки про джазову музику і саксофон мали й деякі релігійні угруповання.

В ХХ столітті більшість слухачів сприймають джаз як продукт масової культури, який підпорядковується індустрії розваг. В. Мисовський та В. Фейєртаг, доводили, що джаз має багато спільного з народною творчістю. Вони розділяють джаз на два розділи, «легкий»-комерційний та «справжній» джаз.

Щоб задовольнити бажання масового слухача та обійти заборони влади, діячі культури й мистецтва замінюють слово «джазовий» сполучення «естрадно-симфонічний». Так виникають «естрадно-симфонічні» оркестри. Цікавість до джазу, як до танцювальної музики, розвивала індустрію звукозапису, сприяла появі художників-оформлювачів платівок, художників по костюмах, сценаристів.

Новий, незвичний радянському народу жанр музики, не тільки змінив сприйняття та значення музичної культури, а й видозмінив духовне життя кількох поколінь.

Не перестає розвиватися американський джаз. Виникає велика кількість бендів та біг-бендів.

На джаз орієнтується міська культура, залучаючи його в усі сфери побутового життя, його починають вивчати як наочно-культурне явище. Завдяки перекладачам-аматорам науковці випускали невеликі книги та статті, розмножували та пересилали їх великими містами, зібравши таким чином чималу бібліотеку, понад 60 найменувань джазової літератури російською мовою.

Розвиток джазу вимагає підвищення рівня майстерності музикантів, як віртуозність і технічність у виконавців, так і композиторські та музично-теоретичні у композиторів, аранжувальників. Окрім музичної майстерності,

джаз вимагав від музикантів комунікативності, емоційності та щирості. Цей унікальний музичний стиль формує естетику музичної культури кінця ХХ-початку ХІХ століття.

У період Хрущовської відлиги в країнах СРСР джаз неочікувано втрачає лідерські позиції, не має значного розвитку й саксофонне виконавство в цілому.

В Америці в цей період набуває популярності новий музичний стиль під назвою джаз-рок. З'являються такі музичні гурти як «Меццофорте», «Чикаго де саксофон», пізніше цей стиль потрапляє і в СРСР у виконанні гурту «Арсенал», керівником якого став відомий саксофоніст Олексій Козлов. З'являються такі музичні передачі: «Джазова сцена» на радіостанції «Промінь» Українського радіо, пізніше на першій радіохвилі «25 хвилин джазу» та «Година меломана». Нині існує радіостанція «Джаз», окрім цього на радіо «Культура» вже довгий час транслюють радіопередачу «На хвилі джазу», також джаз можна почути серед ретро-хітів на майже всіх радіостанціях України.

З періоду незалежності України джаз є окремою складовою музичної культури багатьох країн світу.

Сприяють розвитку джазу та виконавської майстерності музикантів різноманітні українські та світові фестивалі та конкурси, масовість яких зростає з кожним роком.

У сучасній культурі та науці джаз стає предметом досліджень багатьох музикознавців, культурологів та музикантів. Його сприймають як важливу складову вітчизняної музичної культури

З моменту популяризації мережі інтернет всі охочі можуть долучатися до аудіо або відео-записів українських та світових джазових виконавців. Тільки у 2020 році було проведено близько 500 онлайн концертів, які зібрали значну аудиторію слухачів.

Зараз саксофонне виконавство набуло нових висот, це характерно як для світової музичної культури, так і для музичної культури України.

Міксуючи досвід виконавських шкіл Харківщини, Київщини, Полтавщини та додаючи до цього європейські методики виконання, робить саксофонну музику багатшою, а поєднання тембру саксофона з національними мотивами робить український саксофон унікальним.

І хоча джазова музика частково втратила аудиторію шанувальників, через політичну, економічну і соціальну кризу, які зараз переживає Україна; є надія, що у майбутньому виникне новий «український джаз», який матиме популярність у всьому світі.

РОЗДІЛ ІІІ

ГЕНДЕР ЯК ХАРАКТЕРНА РИСА ВИКОНАВСЬКОГО МИСТЕЦТВА

3.1 Творчі постаті видатних саксофоністів Маргарити Шапошнікової та Олексія Козлова в контексті гендерних аспектів сучасного музичного виконання

Досліджуючи гендерні аспекти та їхній вплив на музичне виконавство, я вважаю доречним порівняти творчість Маргарити Шапошнікової та Олексія Козлова. Ці талановиті саксофоністи живуть в одній країні, основний етап їхньої творчості проходив в один і той же час, але, попри спільні життєві умови, їхня творчість має безліч різного.

Олексій Семенович Козлов — визначний музикант, джазмен, композитор, народний артист Росії народився в 1935 році в Москві. Першим музичним інструментом, який опанував Олексій, стало фортепіано. [21] (Додаток В, малюнок № 1) В 1940 році в Саратові народилася Маргарита Костянтинівна Шапошнікова — найвідоміша жінка-саксофоністка, викладачка Московської консерваторії, народна артистка Росії. У віці 13 років Маргарита починає навчатися на кларнеті в Саратовській музичній школі. [52]

Хоча Олексій Козлов з дитинства мав хист до музики, майбутню вищу освіту він здобував у Московському інженерно-технічному інституті. Маргарита Шапошнікова після успішного закінчення музичної школи вступила до Саратовського музичного училища, де продовжила навчання на кларнеті. (Додаток В, малюнок №2)

Бувши студентом, Олексій грав у інститутському оркестрі партію другого барабана. Оскільки оркестр брав активну участь в танцювальних вечорах і більшість учасників оркестру не мали професійних умінь гри на музичних інструментах, репертуар колективу складався з легкої як для

слухання, так і для виконання музики. Не дивно, що Козлов ставився до музичного виконання, як до способу відпочити від навчання. [21] Маргарита, здобуваючи професійно музичну освіту, навчаючись в училищі, а згодом – у Державному музично-педагогічному інституті імені Гнесіних, мала інше уявлення про музику, сприймаючи її більш серйозно. Вона була вимогливою до себе, відповідально ставилася до самостійних занять, які тривали по кілька годин на день. [10]

Навчаючись в технічному виші, Олексій не привертає до себе особливої уваги, як до музиканта. Знайомі пророкували юнакові кар'єрний ріст та попит в інженерії, ніхто не уявляв, що через кілька років він створить джаз-рок групу, яка користуватиметься популярністю серед слухачів СРСР, створюватиме музику до фільмів та вистав, здійснить справжній прорив у розвитку російської електронної музики. [24] (Додаток В, малюнок № 3)

Маргарита навпаки – яскраво демонструє свою виконавську майстерність на різноманітних конкурсах та фестивалях. Але суспільство виявляється не готовим до визнання жінки-виконавиці. Ось як згадує про ці роки артистка, перші кроки у виконавстві був важким не лише через велику кількість обмежень влади СРСР, а й через небажання загалом побачити в жінці майстра, митця, гідного суперника. В майбутньому ця тендітна і талановита студентка стала заслуженою кларнетисткою СРСР, володаркою перших і других премій різноманітних конкурсів. [10, 106]

Любов до музики, цікавість до забороненого в ті часи джазу змінили інтереси Олексія, змістивши навчання на другий план. Козлов мріяв навчитися грати на саксофоні. Знайшовши залишений з воєнних років німецький саксофон, серед музичних інструментів і мотлоху на складі Олексій починає самостійно вивчати саксофон. Цей процес виявився складним і тривалим, оскільки поганий стан інструменту не давав можливості довго та продуктивно займатися, кожен ноту доводилося шукати і підбирати, оскільки навчальної літератури для гри на саксофоні не існувало, саксофон в будь-якому вияві був під забороною. Через деякий час у Козлова

з'явився інший, кращий саксофон, з яким він виступив у першому в СРСР джазовому кафе "Молодіжне". [5, 54-57]

Свій шлях до саксофона пройшла і Маргарита. Попри заборону джазу в СРСР, Маргарита стає його відданою шанувальницею. Вона проходить стажування у Дікова, удосконалюючи кларнетову виконавську майстерність, грає в місцевому та інститутському оркестрах та закінчує аспірантуру. З середини 60-х Шапошнікова самостійно освоює саксофон, через 10 років відбувся її перший сольний саксофонний концерт. Для артистки саксофон був не просто інструментом, для неї він став «святинею», «годувальником» та частиною її «душі». [52] (Додаток В, малюнок № 4)

Дійсно, для обох музикантів виконавство на саксофоні приносило їм не лише естетичну насолоду, популярність серед шанувальників джазу, а й непоганий заробіток. Як зізнається сама Маргарита Костянтинівна, за один підпільний виступ на саксофоні вона могла отримати 10 рублів, що дорівнювало 6 частинні середнього заробітку в Москві. Ще більше готові були платити слухачі за виступ ансамблів.

Але популярність, гарний заробіток мали й зворотний бік. Артисти були в постійному стресі, музика, яку вони виконували, була під забороною, сама гра на інструменті вважалася злочином, зрадою Батьківщини. Музикантів не один раз принижували, їм навмисно ламали інструмент. Прикрі спогади про той період свого життя має і Олексій Козлов: "Одного разу, прийшовши на роботу заздалегідь, перед репетицією я спустився до підвалу і побачив, що двері в нашу кімнату зламани, а інструменти зникли. Не було мого саксофона фірми "Kohn", гітари фірми "Gibson" та тарілок з установки "Zildjian". З того часу пройшов не один десяток років, але ці інструменти не знайшлися в країні".

У 1973 році Олексій Семенович, будучи відомий у колах шанувальників джазу, створює першу в СРСР джаз-рок групу "Арсенал", подібну до популярних американських груп. Він відкриває новий стиль музики для країн СРСР, в якому вдало поєднує джаз і рок. [24]

Того ж року Маргарита Костянтинівна починає викладати в Державному музично-педагогічному інституті імені Гнесіних. Попри всі перепони, які штучно створювались керівництвом, Москва офіційно дозволила навчатися та виконувати музику на саксофоні. "Так, це було складно, але без боротьби жити не цікаво" – так у своєму інтерв'ю зізналась саксофоністка. За свою педагогічну діяльність вона навчила величезну кількість студентів, серед яких Осейчук, Воронцов, Васильєв та інші. Привіваючи любов до музики, виховуючи професійних музикантів, викладачка привчала студентів поважати свій музичний інструмент. Вона наголошувала, що без академічної бази не можна опанувати саксофоном. [51] Саме з класичних музичних творів вона починала викладання саксофона, навчаючи учнів виконавській майстерності, технічності та пояснюючи розмаїття стилів, наголошуючи, що саксофон може бути першим у будь-якому стилі. "Саксофон найдемократичний інструмент, який я знаю"- наголошувала Маргарита Костянтинівна. Вона зізнавалась, що в роботі зі студентами сувора, а іноді деспотична. На її думку, педагогічна діяльність вимагає індивідуального підходу, щоб розкрити внутрішню особистість учня, треба самому бути чесним і відкритим. Керуючись своїм величезним досвідом, вона наголошує, щоб стати професіоналом треба «закаляти» свій характер та «шліфувати» свої здібності. [10, 106]

Олексій Козлов брав активну участь у всесоюзних та світових джазових фестивалях, серед яких «Jazz Jamboree-62», «Jazz Jamboree-78», «Praha-65», «Nagykanizsa-71» (Венгрія), «Berliner Jazz Tage» (1980, Берлін), «Jazz Rally-94» та інші. Він став справжнім реформатором для радянської та пострадянської музики. Шляхом синтезу різних стилів (джазу, року, електронної музики) він створив сучасний джаз. Паралельно з концертною діяльністю він здобув музичну освіту, закінчивши в 1981 році Московське обласне музичне училище. Завдяки творчості Олексія Семеновича джазова музична бібліотека стала багатшою. Також завдяки його наочним та біографічним публікаціям розвивається вивчення джазу. З 1987 року Козлов

є головою секції рок-музики в спілці радянських композиторів. [28] З 2012 року Олексій Козлов є керівником та творцем "Клубу Олексія Козлова" – найбільшого джазового клубу в Росії. У 2019 році клуб посів перше місце серед кращих джазових площадок світу. (Додаток В, малюнок № 5)

У 2020 році Маргариті Костянтинівні виповнилося 80, попри поважний вік вона працює в консерваторії, веде активну суспільну діяльність. Завдяки завзяттю Маргариті Костянтинівні в радянському союзі утворилась перша та найпопулярніша методика гри на саксофоні. Вона є авторкою великої кількості технічного матеріалу як для учнів музичних шкіл, так і для студентів училищ та виші. Зробивши велику кількість перекладів для саксофона класичних, дитячих і джазових музичних творів, вона значно збільшила кількість нотного матеріалу для музикантів різного рівня. (Додаток В, малюнок № 6)

У 2020 році Олексій Семенович Козлов відсвяткував своє 85-річчя, в прихильному віці він майже не виступає, але кожного дня він працює над іміджем свого клубу, безліч джазових та естрадних музикантів звертаються до нього за порадами, вже понад десятиріччя він почесний незмінний суддя на багатьох джазових конкурсах і фестивалів. (Додаток В, малюнок № 7)

Завдяки цим визначним постатям в СРСР та в пострадянському просторі розвивалося саксофонне виконавство. Це дало можливість розвинути та осучаснити музичне мистецтво. Не дивлячись на різний підхід в опануванні саксофонним мистецтвом, різним музичним уподобанням та зовсім різній професійній діяльності, вони робили спільну справу і досягли спільних вершин. Погоджуюсь з думкою М.Шапошнікової, що сучасний світ повністю "саксофонізований". Зараз, ми маємо змогу чути саксофон скрізь, ми маємо право навчатися грі на інструменті, ми можемо виконувати на ньому будь-яку музику.

Творчі шляхи Олексія Козлова і Маргарити Шапошнікової яскраво демонструють те, що незалежно від гендерної приналежності геніальними саксофоністами можуть бути як жінки, так і чоловіки. І хоча в нашому

суспільстві ще багато людей, які піддаються стереотипам, в моїй душі жевріє надія, що в майбутньому музикантів будуть цінувати за їхню творчість, талант та майстерність, і лише потім звертатимуть увагу на їхню гендерну приналежність.

3.2 Жіночий варіант виконавської інтерпретації сюїти

П'яццолло «Зима в Буенос-Айресі»

Виконавський аналіз "Зима в Буенос-Айресі" "Зима в Буенос-Айресі" — це остання частина циклу з чотирьох композицій "Пори року в Буенос-Айресі", автором якого є аргентинський композитор Астор П'яццолла. (Додаток В, малюнок № 8)

Спочатку всі чотири частини твору були самостійними та виконувалися незалежно одна від одної. "Літо в Буенос-Айресі" (Verano Porteño) написано в 1965 р.; "Осінь в Буенос-Айресі (Otoño Porteño)- в 1969 р.; "Весна в Буенос-Айресі" (Primavera Porteña) в 1970 р.; "Зима в Буенос-Айресі" (Invierno Porteño) - в 1970 р.

Зараз цей музичний твір виконують повністю і окремими частинами. Його можна почути як у сольному, так і в ансамблевому виконанні. Аранжування для саксофона альту виконав Валерій Сапаров. (Додаток В, малюнок № 9)

"Зима в Буенос-Айрес" — це музичний твір, написаний у вільній формі з елементами рондо. Має таку форму $A+A1+B+A2+A3+B1+B+A+A2$. Основний темп четвертна=85-88, що відповідає помірному темпу *moderatto*. Основна тональність а-моІІ (для саксофона альту *fis-moll*), розмір чотири чверті.

Починається музичний твір вступом в характері *rubato* - вільно, це створює імпровізаційну манеру виконання, а внутрішньотактові та міжтактові ліги створюють в моїй уяві образ вільного вітру.

У першій цифрі характер змінюється на більш ніжний та душевний, у нотах це зображено терміном *dolce*. Динаміка *mp* (не дуже тихо) та штрих легато створюють ефект співучості та спокійності. Ця тема передає внутрішні емоції, характерна їй душевність занурює мене в теплі спогади. В десятому такті третя та четверта доля уповільнюються, у нотах це позначено терміном *rall.* З одинадцятого такту перша тема проводиться ще раз, але тепер змінена появою шістнадцятих вона звучить не так спокійно та прозоро, як перший раз. І в затакті до другої цифри характер раптово змінюється, в нотах це позначено терміном *accel.* - прискорюючи.

У другій цифрі відбувається вторгнення більш суворого та жорсткого образу. Змінюється партія фортепіано, темп прискорюється до 100-105, характер змінюється на *ritu mosso* - більш рухливо, а динаміка зростає до *f*-голосно. Така ритміка та характер притаманні танго. Цей музичний фрагмент нагадує мені, як людина бореться з викликами долі. Партія фортепіано — це сувора буденність, а партія саксофона — це пориви душі, яка хвилюється від зовнішніх подразників.

Третя цифра повертає початковий темп та першу тему. Після будь-яких труднощів настає час спокою та рівноваги. Динаміка *mp*- не дуже тихо та *dolce*- ніжно надає мелодії спокійності, а короткі шістнадцяті ноти в штриху легато створюють легкість.

У четвертій цифрі змінюється тональність. Перша тема звучить в партії фортепіано. Змінюється характер *maestoso*- велично, зростає динаміка *f*-голосно. Цей музичний фрагмент нагадує мені почуття тривоги та сумніви.

У п'ятій цифрі змінюється характер *ritu moss*- рухливіше, прискорюється темп до 100-105, динаміка зростає до *f*-голосно. Яскравий фрагмент танго розпочинається з високих нот 3 октави. Це мені нагадує виклик, заклик до боротьби.

У шостій цифрі темпу друга тема продовжує свій розвиток, але вже в основній тональності *a-moII* (саксофон *fis-moII*).

Сьома цифра представлена проведенням першої теми. Темп уповільнюється до 85-88, динаміка зменшується до *mp*- не дуже тихо, характер стає ніжним *dolce*. Граючи цей музичний фрагмент, я уявляю роздуми, підбивання підсумків після якоїсь значущої події.

У восьмій цифрі перша тема продовжує свій розвиток. Завершує "Зиму в Буенос-Айресі" дев'ята цифра. В мажорі звучить нова тема в динаміці *mf*- не дуже голосно, характер *cantabile*- співуче. Спадний рух та ритмічна секвенція створює ефект завершеності. Закінчується п'єса ледь чутними акцентованими нотами в характері *rit*- стримуючи. Цей музичний фрагмент дає надію на щасливе майбутнє.

Висновки до розділу 3

Досліджуючи гендерні аспекти та їх вплив на творчість саксофоністів Маргарити Шапошнікової та Олексія Козлова я дійшла висновку, що живучи в одній країні, виховуючись в одній культурі, виконуючи музику на одному інструменті можна бути абсолютно різними.

Хоча творчість Маргарити Шапошнікової направлена більше на викладацьку діяльність, а Олексія Козлова на виконавську, Маргарита Костянтинівна працювала переважно в класичній музиці, Олексій Семенович- відкривач джаз-року в Радянському просторі. Але це ще раз доводить, що від гендеру не залежать здібності і таланти людини. Музикантами можуть бути чоловіки і жінки, не залежно від інструменту яким вони володіють.

Зараз Маргарита Шапошнікова та Олексій Козлов значимі персони в музичному саксофонному виконавстві. І хоча їх творчості паралельні та незалежні одна від одної, для багатьох саксофоністів сучасності їх досвід є цілісним та невідимим. Оскільки саксофон це найсучасніший музичний інструмент, яки в будь-яких вмілих руках звучить чудово.

ВИСНОВКИ

У своїй магістерській роботі з теми: «Гендерні аспекти саксофонного виконавства» мною виконано такі **завдання**:

- Розглянуто поняття гендеру, його вплив на розвиток мистецтва в Україні. Я дійшла висновків, що протягом існування людства жінки та чоловіки не мають рівних прав. Протягом культурного розвитку суспільства питання гендерної рівності поступово вирішується, але сьогодні Україну не можливо вважати гендерно незалежною державою.

Основними перепонами у вирішенні гендерної нерівності є небажання людей звільнитися від стереотипів, мислити раціонально. Передумовами для цього могли стати специфічне виховання, недостатня освіченість та психологічні травми. Через складні історичні події українське суспільство не може до кінця прийняти той факт, що в сучасному суспільстві будь-яка людина має право на вибір, самовираження та унікальність. Постійний поділ між жіночим і чоловічим заважає людям усвідомити важливий науковий факт — спільного набагато більше, ніж різного, тому це заважає становленню гендерної рівності. Україна, як і більшість країн Європи сприяє становленню гендерної рівності.

Якщо найближчим часом гендерні проблеми не будуть вирішені, то світ чекає важка економічна та трудова кризи.

Вивчаючи українське мистецтво мені вдалось визначити передумови та наслідки гендерної нерівності. Передумовами гендерної нерівності в мистецтві стали: протягом довгого періоду жінка не мала змоги здобувати освіту; обмеженість соціальних ролей жінки не давали їм можливість займатися кар'єрою; жінка не мала юридичного права вибору і не могла займатися державними та соціальними справами; використання жінки, як натхненниці, заперечувало її особисту спроможність на творчість.

Зі знахідок археологів нам відомо, що жінки могли займатися мистецтвом: грати на музичних інструментах, співати, брати участь та

проводити ритуали, які супроводжувались певними сценічними діями, рухами та текстом. Але після появи релігії жінці надається менше прав як суспільному, так і в культурному плані. Творцем світу вважався Бог, чоловік. Тому функцію творця ніяк не поєднували з жіночою справою.

В образотворчому мистецтві зустрічалися художники-жінки. Хоча їх роботи вважаються недооціненими, велика кількість з них складають гідну конкуренцію картинам, написаним чоловіками.

Серед професійних музикантів жінок не було, оскільки навчання жінок обмежувалося лише початковим етапом. Викладати музику могли лише чоловіки, виконавською діяльністю могли займатися лише вокалістки.

В літературі роль жінки знецінювалась. Це було викликано масовою неосвіченістю та недооціненістю писемних можливостей обдарованих жінок. Не сприймання робіт, лише тому, що ти жінка, дуже пригнічували письменниць і поетес, тому деякі з них видавали свої твори під псевдонімом.

Театральне мистецтво взагалі довгий час не визнавало жіночого таланту. Навіть жіночих персонажів грали й озвучували актори — чоловіки.

В хореографії роль жінки хоч не заборонялась, то розцінювалась як прояв розбещеності. З появою балету жінка очолила цей вид хореографії, зробивши цей тендітний вид мистецтва жіночим.

Єдиний вид мистецтва, який не заборонявся і завжди був притаманний жінкам — ужиткове мистецтво. Різні вироби текстилю були унікальними та мали попит.

Хоча в сучасному світі жінка може займатися будь-яким видом мистецтва, тема гендерної нерівності лишається актуальною в сучасному українському мистецтві. Оскільки основною метою сучасного українського мистецтва є вдала побудова комерційного арт-ринку, просування та продаж культурного продукту створює між митцями обох статей конкуренцію, яка не завжди є об'єктивною через низку стереотипів.

- Розкрито роль Адольфа Сакса та саксофона у світовій музичній культурі кінця XIX - початку XX століть. Появу унікального музичного

інструменту — саксофона розпочала новий етап у світовому музичному мистецтві та дала можливість композиторам експериментувати з незвичним тембром.

Пройшовши шлях змін та модернізації саксофон з акомпануючого інструменту духового оркестру потрапляє в симфонічний оркестр, пізніше стає сольним інструментом і нарешті підіймається на саму верхівку, отримавши статус короля джазу. Джазовий саксофон став більш віртуозним і технічним, ніж був до цього. Це стає поштовхом для розвитку виконавства.

Зараз саксофонне виконавство набуло нових висот, це характерно як для світової музичної культури, так і для музичної культури України. Міксуючи досвід виконавських шкіл Харківщини, Київщини, Полтавщини та додаючи до цього методики європейського виконання, робить саксофонну музику багатшою, а поєднання тембру саксофона з національними мотивами робить український саксофон унікальним.

- Досліджено розвиток джазу в українському музичному мистецтві. Я дійшла висновку, що з кожним роком джаз змінюється, він підкорює нові території та виховує нове покоління музикантів. Тепер джаз — це не тільки легка танцювальна музика, це серйозна музика, яку майстри сприймають як складну та унікальну композицію.

Пройшовши нелегкий шлях заборон часів СРСР джаз закріплюється в музичній культурі України. Композитори міксують джаз з роком, створивши новий стиль музики джаз-рок. Різноманітні джазові конкурси та фестивалі сприяють розвитку джазу в нашій країні. В сучасній культурі та науці джаз стає предметом досліджень багатьох музикознавців, культурологів та музикантів. Його сприймають як важливу складову вітчизняної музичної культури.

- Визначино особливості виконавської та педагогічної діяльності видатних саксофоністів Маргарити Шапошнікової та Олексія Козлова.

Я дослідила вплив гендерного аспекту на саксофонне виконавство. По при спільних життєвих умовах їх творчість має безліч різного.

Маргарита Шапошнікова відзначилась як найвідоміша саксофоністка СРСР, вона є засновником класу саксофона в Московській консерваторії, авторкою першої методичної літератури для гри на саксофоні, завдяки її вмінням в аранжуванні утворилась ціла нотна бібліотека для саксофона, що включала класичні, джазові та дитячі твори різного рівня складності. Маргарита Костянтинівна навчала та продовжує навчати виконавської майстерності велику кількість студентів.

Зараз Маргарита Шапошнікова — народна артистка Росії, професор Російської академії музики імені Гнесіних. Олексій Козлов проявив себе як джазмен, як засновник стилю джаз-рок в Радянському та пострадянському просторі. Він працював в напрямі електронної музики.

Зараз Олексій Семенович — голова секції рок-музики в спілці радянських композиторів, народний артист Росії, почесний член журі міжнародних джазових конкурсів і фестивалів та керівник і творець "Клубу Олексія Козлова", найбільшого джазового клубу в Росії.

- Досліджено жіночу інтерпретацію сюїти П'яццолло «Зима в Буенос-Айресі» шляхом виконавського аналізу. Я дійшла висновків, що цей музичний твір може бути виконаний музикантом не залежно від його гендерної приналежності. Виконуючи твір П'яццолло «Зима в Буенос-Айресі» крім технічних та інтонаційних вмінь солісту важливо передати яскравість емоцій, які відчуває музикант.

Підбиваючи підсумки, хочу зазначити, що не залежно від гендерної приналежності талановитим виконавцем, музикантом, діячем мистецтва може бути як чоловік, так і жінка. Не варто піддаватися стереотипам та знецінювати талант, працю та майстерність людей. І хоча чоловіки та жінки мають різні погляди на одні й ті самі події, лише дослідивши обидві думки можна дійти вірного висновку. Культурне майбутнє може розвиватися лише за рівноправним гендерним мистецтвом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адольф Жозеф Антуан Сакс, без якого любителі джазу ніколи не були б щасливі// РБК-Україна. URL: <https://styler.rbc.ua/ukr/zvyozdy/google-posvyatil-novyuy-dudl-izobretatelyu-1446798853.html> [Дата звернення: 28.09.2020]
2. Беговатова М., Гирфанова М. Современная техника игры на саксофоне: история, теория, практика. Казань : КГК, 2017. 202 с.
3. Биография Адольфа Сакса (Adolphe Sax) // Кроссфорд- кафе. URL: <http://www.c-cafe.ru/days/bio/68/sax.php> [Дата звернення: 20.09.2020]
4. Болотин С. Биографический словарь музыкантов-исполнителей на духовых інструментах : Музыка, 1969. 200 с.
5. Босарт О. " ... и Козёл на саксе..." по интервью А. Козлова.//Столица. 1993. Вип 13. С.54-57
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : Перун, 2005. – VIII, 1728 с.
7. ВВР (Відомості Верховної Ради України), 2005, № 52, С.561. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків// Закон України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> [Дата звернення: 07.08.2020]
8. ВВР, 1971, додаток до № 50, С. 375//К о д е к с з а к о н і в п р о п р а ц ю У к р а ї н и . U R L : [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08\)#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08)#Text) [Дата звернення: 07.08.2020]
9. Гений места Адольф Сакс «О создателе саксофона» // liveinternet. URL: <http://www.liveinternet.ru/users/seniorin/post383141005/> [Дата звернення: 17.09.2020]
- 10.Глінко Н.Творча постать видатної саксофоністки Маргарити Шапошнікової в контексті гендерних аспектів сучасного музичного

- виконавства//Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття. Харків. ХДАК. 2020. С.106
- 11.Глобальний індекс гендерного розриву та гендерна нерівність в Україні//Baker Tilly. URL: <https://bakertilly.ua/news/id45343> [Дата звернення: 10.08.2020]
 - 12.Джазове мистецтво і сучасна українська культура//Молодь і ринок.- 2017. Вип.3 С. 177-181
 - 13.Ера свінг: його педтечі та розвиток//Stud.com.ua. URL:https://stud.com.ua/107325/kulturologiya/sving_yogo_predtechi_rozvitok [Дата звернення: 14.10.2020]
 - 14.Жарик А. Перша розвідка з музичної психології П. Сокальського (часо-просторовий аспект) // Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник ОДМА імені А. В. Нежданової. 2013. Вип. 18. С. 317-325.
 15. Зарплати жінок в Україні на 25% нижче за чоловіків//Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2888195-zarplati-zinok-v-ukraini-na-25-nizci-za-colovikiv.html> [Дата звернення: 07.08.2020]
 16. Зотов Д. Виконавство на саксофоні в системі музичного мистецтва ХХ століття; МОН України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка ; наук. керівник Л. В. Шаповалова. Суми, 2018. 20 с.
 17. Иванов В. Саксофон. Москва : Музыка, 1990. 62 с.
 18. Ильмер Ж. Джазовая импровизация в классе специального саксофона. Москва : Пробел-2000, 2015. 146 с.
 19. Кізлова О. Із мистецтва джаза//Аристократ. 2005. №3 С.40-47
 20. Кізлова О. Як живе джаз в Україні //Джаз. 2006. №1 С. 13-16
 21. Козлов А. Джазист : судьба нетипичного советского человека : т. 1. Москва : АртБит, 2011. 271 с.
 22. Козлов А. Джазист : судьба нетипичного советского человека : т. 2. Москва : АртБит, 2011. 263 с.
 23. Козлов А. " Козел на саксе... "-и так всю жизнь... Москва : Вагриус, 1998. 443 с.

24. Козлов А. Рок глазами джазмена. Москва : ИД «Городец», 2008. 264 с.
25. Колесников В. Тлумачний словник джазу : Донецька державна академія ім. С. Прокоф'єва:Цифрова типографія, 2010. 254 с.
26. Конен В. Рождение джаза. Москва : Сов. композитор, 1984 . 312 с.
27. Корнев П. Джаз в культурном пространстве XX века; Санкт-Петербургский государственный университет культуры и искусств. СПб., 2009. 191 с
28. Крупей М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності саксофоніста. Одеса : Астропринт, 2014. 494 с.
29. Н. Кусакіна, Ю. Цибульник.Сучасний тлумачний словник української мови. Харків : Школа , 2014. 784 с.
30. Лук А. Психология творчества. Москва : Наука, 1978. 128 с.
31. Лященко І. Елітарна культура XX століття: проблема визначення. Соціокультурні передумови та основні етапи її формування і розвитку // Наукові записки. Національного університету "Острозька академія". 2011. Вип. 8. С. 123-135
32. Марков Ю. Імпровізація під котлетку : діалог про український джаз // Політика і культура . 2002. Вид. 10 С.44-46
- 33.Майстренко А. Кларнет и саксофон в России. Исполнительство, педагогика, композитор. тв-во. Санкт-Петербург : Лань: Планета музики, 2018. 381 с.
- 34.Метельський Р. Саксофон.// Становлення і розвиток музичного інструменту. URL: <https://www.tamada.lviv.ua/article/51/> [Дата звернення: 27.09.2020]
- 35.“Музичні діалоги 2009” Луцьк. В Україні почав відроджуватися джаз// Інформаційне агентство УНІАН.
URL:<https://www.unian.ua/society/236184-v-ukrajini-pochav-vidrodjuvatisya-djaz.html> [Дата звернення: 05.10.2020]
- 36.Ньютон Ф. Джазовая сцена. Новосибирск : Сибирський Університет, 2007. 224 с.

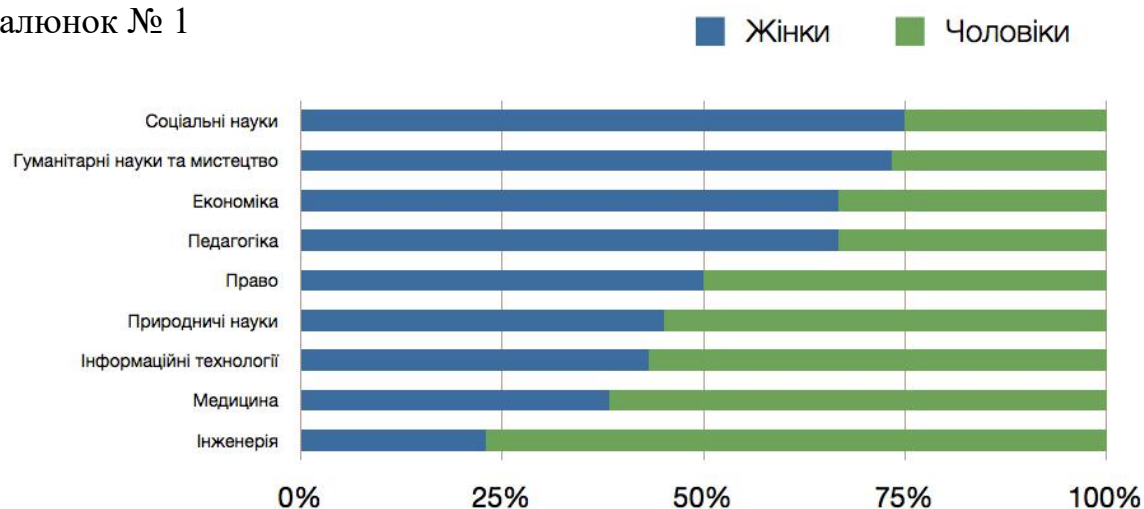
- 37.Осейчук А. Школа джазової гри на саксофоні. Москва : Сов. композитор, 1991. 96 с.
- 38.Осейчук А. Школа джазової імпровізації для саксофона. Москва : М. Диков, 2002. 211 с
- 39.Проблеми джазу у вітчизняному музикознавстві 20-30-х років ХХ ст// Наукові записки музичне мистецтво. 1998. Вид. 1 С. 13-16
- 40.Романенко В. Сучасна вітчизняна джазологія: проблеми, перспективи// Мистецтвознавство. 1999. Вид.1 С. 52-56
- 41.Світовий рейтинг гендерної рівності: Україна піднялася на 6 сходинок// The Village. URL:<https://www.the-village.com.ua/village/city/city-news/292339-svitoviy-reyting-gendernoyi-rivnosti-ukrayina-pidnyalasya-na-6-shodinok> [Дата звернення: 01.09.2020]
- 42.Середня тривалість життя чоловіка//Укрінфо.
URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2709984-ekspert-seredna-trivalist-zitta-colovikiv-v-ukraini-lise-66-rokiv.html> [Дата звернення: 21.08.2020]
- 43.Симоненко В. Лексикон джазу. Київ : Музична Україна, 1981. 111с.
- 44.Усов Ю. История мирового исполнительства на духовых инструментах. Москва : Музыка , 1978. 182 с.
45. Утьосов Л. С песней по жизни. Москва : Искусство, 1961. 202 ст.
- 46.Хиллер Б. Стиль ХХ века. Москва : Слово, 2004. 40 с.
- 47.Цыпин Г. Психология музыкальной деятельности: проблемы, суждения, мнения : пособие для учащихся музыкальных отделений педвузов и консерваторий . Москва : Интерпракс, 1994. 384 с
- 48.Чепелик О. Мистецька візуальність: Відображення гендерної проблематики в українському сучасному мистецтві // МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. 2009. Вип. 6. С. 399-410
- 49.Черепанин М. Фестиваль Jazz Bez в Івано-Франківську // Джаз. 2012. Вид.6. С. 8 – 10.
- 50.Чібалашвілі А. Фестивалі сучасної музичної України та їх вплив на

- явище художнього синтезу у творчості сучасних українських композиторів // Культура та сучасність: альманах. Київ : Міленіум. 2011. Вид.2. С. 258 – 262
51. Шапошникова М. К проблеме становления отечественной школы игры на саксофоне // Актуальные вопросы теории и практики исполнительства на духовых и ударных инструментах: сборник статей. Москва : ГМПИ имени Гнесиных, 1985. Вып. 80. С. 22-38.
52. Эпштейн Е. Женщина из страны «саксофония». // Музыкальная жизнь. 1990. Вып. 21. С. 11-12.
53. Horwood W. Adolphe Sax, 1814-1894 : his life and legacy. Baldock, 1992.
54. Londeix J. A comprehensive guide to the saxophone repertoire, 1844-2003. Cherry Hill, 2003.
55. Umble J. Jean-Marie Londeix : master of the modern saxophone. Cherry Hill, 2000.

ДОДАТКИ

Додаток А

Малюнок № 1

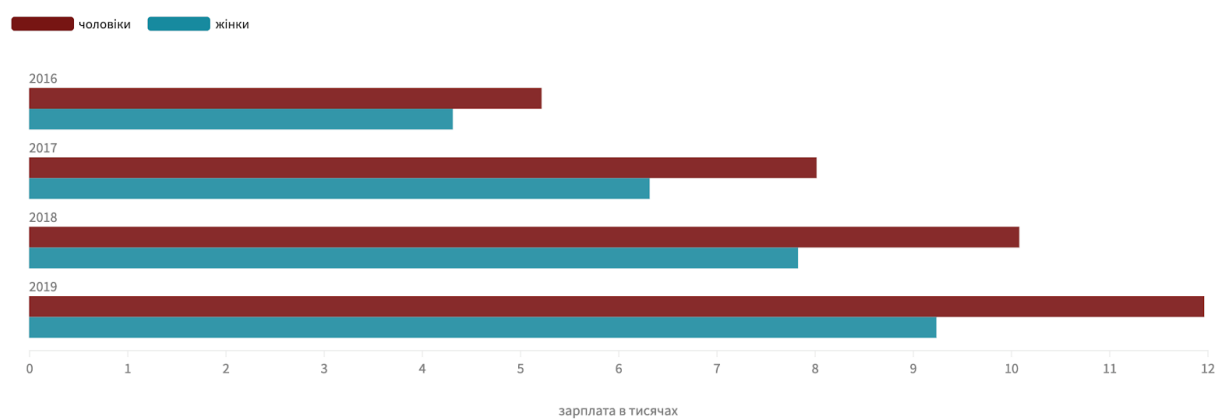
Розподіл викладацького складу за спеціальностями та статтю

Малюнок № 2

Малюнок № 3

Середня зарплата в Україні за 2016-19 роки

Малюнок № 4

Малюнок № 5

Малюнок №6

Марко Вовчок

Відома українська письменниця і перекладачка, її звали Марія Олександрівна Вілінська. Вона народилася в сім'ї військового офіцера, де було прийнято підкорятися чоловічій волі і порядком. Тому через роки вона обрала чоловічий псевдонім, що обіцяв серйозне ставлення оточуючих до написаних нею рядків. Той факт, що до чоловічих творів того періоду віднесуться з великим інтересом і довірою, ніж до жіночих - був незаперечний.

Під псевдонімом «Марко Вовчок» письменниця вела відділ іноземної літератури у журналі «Вітчизняні записки», успішно перекладала з польської та французької.

10 ВИДАТНИХ УКРАЇНОК

Гальшка Єлизавета Острозька
(1539–1582)

Княгиня, яка походила з давньоукраїнського князького роду Острозьких. У своєму заповіті Гальшка Острозька заповіла 6 тисяч кіп литовських грошей на розвиток шпиталю й провсвітної академії, що планував відкрити в Острозі її дядько: Острозька академія з'явилася з волі й за кошти Гальшки

Софія Русова
(1856–1940)

Українська педагогиня, письменниця, літературознавиця та громадська діячка, одна з перших борьок за права жінок в Україні. Мала активну громадську позицію. Започаткувала акцію допомоги голодуючим в Україні. Засновниця Національної ради українських жінок у Празі

Марія Магдалина Мазепа
(1624–1707)

Ігуменя Києво-Печерського Вознесенського і Глухівського Успенського дівочих монастирів, мати гетьмана України Івана Мазепи. Започаткувала вишивання золотом та срібною ниткою церковного одягу й ікон

Олена Казимирчак-Полонська
(1902–1992)

Українська астрономиня. Викладала математику й астрономію в Херсоні, викладала в Ленінграді. Була доценткою кафедри вищої математики в Одесі. Стала членкинею Міжнародного астрономічного союзу. Брала активну участь в організації та проведенні всесоюзних і міжнародних астрономічних семінарів та симпозіумів

Ганна Барвінок
(1828–1911)

Письменниця, дружина Пантелеймона Куліша, писала прекрасні оповідання

Людмила Старицька-Черняхівська
(1868–1941)

Письменниця та громадська діячка. У роки Першої світової війни брала активну участь у роботі Київського комітету для допомоги українським учням, працювала сестрою милосердя у шпиталі для поранених. Пізніше її обрали до Української Центральної Ради. Була членкинею Національної академії наук України

Галина Мазепа-Коваль
(1910–1995)

Українська і венесуельська художниця, ілюстраторка. Більша частина її творчого життя пов'язана з далекою Венесуелою, яка вимушено стала її другою батьківщиною для художниці та Україну вона загадувала в листах та картинах все життя

Пелагія Литвінова
(1833–1904)

Українська громадська діячка, етнографка, фольклористка. Практично немає такої галузі народної культури, яку б оминула увагою у свої численних креслених дослідженнях Литвінова. Вона збирала матеріали з народного ткацтва, рибальства, кулінарії, народних вірувань, традицій, побуту, господарства тощо

Мілена Рудницька
(1892–1976)

Українська громадсько-політична діячка, журналістка, письменниця, учителька середніх шкіл. Вона викладала на Вищих Педагогічних Курсах. Була однією з ініціаторок жіночого руху Західної України та однією з його провідних діячок. Голова Центральної управи Союзу Українок, Українського жіночого конгресу в Станіславові, Саїтового Союзу Українок, політичної жіночої організації «Дружина Княгині Ольги»

Соломія Павличко
(1958–1999)

Українська феміністська теоретикня, письменниця, літературознавиця, перекладачка, публіцистка. Заснувала видавництво перекладної наукової літератури «Основы». Вона була докторкою філологічних наук, доценткою та професоркою Києво-Могилянської академії, членкинею Національної спілки письменників України та Асоціації українських письменників

УКРІНФОРМ

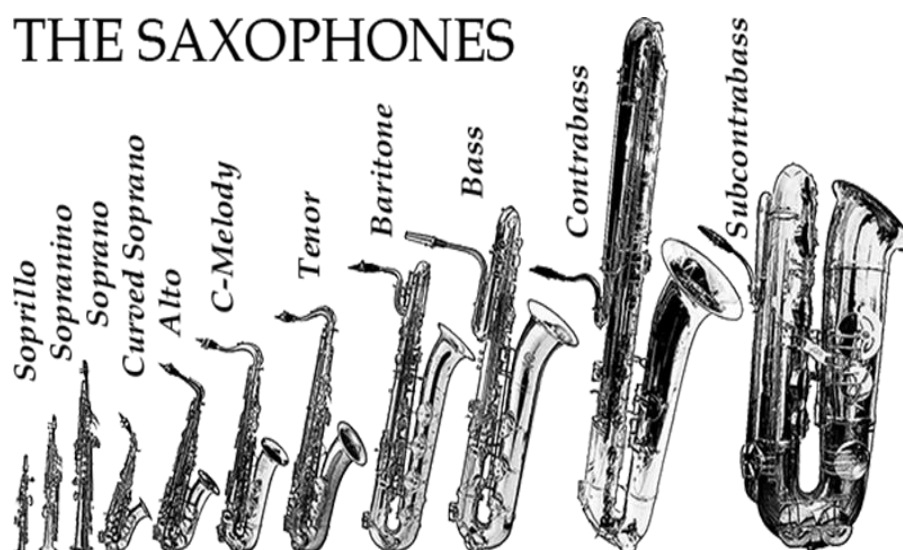
© 2020 Укрінформ. Усі права захищені.

У разі використання матеріалів посилання обов'язкове. www.ukrinform.com

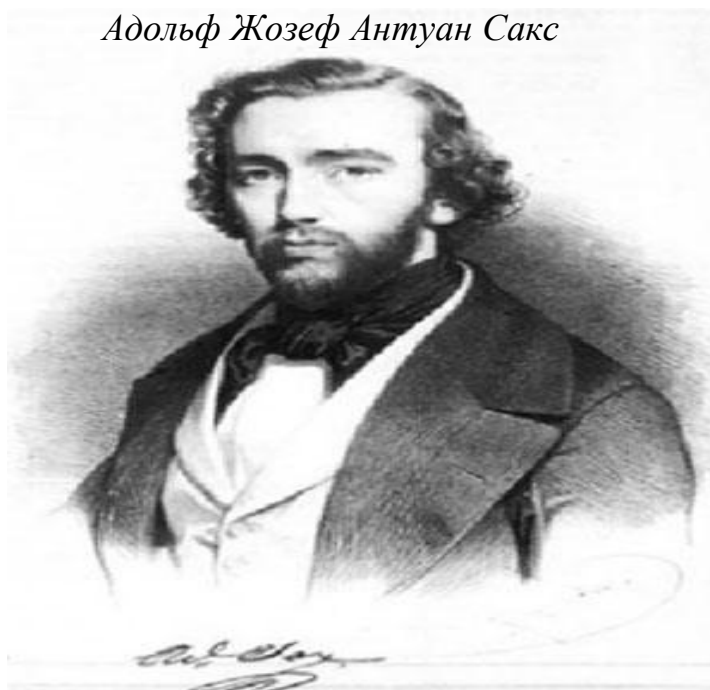
Джерело: vseosvita.ua

Додаток Б

Малюнок № 1

Малюнок № 2

Адольф Жозеф Антуан Сакс

Малюнок № 3

Оркестр Леоніда Утьосова

Малюнок № 4

Ісак Дунаєвський

Малюнок № 5

Біг-бенд Глена Міллера

Малюнок № 6

Гурт «Арсенал» та Олексій Козлов

Малюнок № 7 Квартет саксофоністів під керуванням Юрія Василевича

Малюнок № 8

Слоган СРСР

Малюнок № 9 Джорджа Саймона «Великі оркестри епохи свінгу»

Додаток В

Малюнок № 1

Олексій Козлов в дитинстві

Малюнок № 2

Маргарита Шапошнікова

Малюнок № 3

О. Козлов та гурт «Арсенал»

Малюнок № 4

М. Шапошнікова

Малюнок № 5

Логотип клубу О. Козлова

Малюнок № 6

М.К. Шапошнікова

Малюнок № 7

О. С. Козлов

Малюнок № 8

А. П'яццолла

Малюнок № 9

В. Сапаров